

Еволюція правосуб'єктності юридичних осіб у контексті сучасних викликів: цифровізація, глобалізація, стале управління

*Петков Сергій Валерійович¹, Губарев Сергій Володимирович²,
Горелова Вероніка Юріївна³*

Опубліковано	Секція	УДК
30.11.2024	Право	347.191.2:340.13

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14715087>

Анотація. У статті досліджено трансформацію правосуб'єктності юридичних осіб під впливом сучасних викликів, зокрема цифровізації, глобалізації та концепції сталого управління. Акцент зроблено на впливі новітніх технологій, які змінюють традиційні підходи до організації бізнесу і взаємодії з державними органами. Обговорюються питання адаптації правових норм до цифрових інструментів, таких як електронний документообіг та смарт-контракти.

Глобалізація розглядається як фактор, що з одного боку сприяє розширенню ринків, а з іншого – створює складнощі через відмінності у національних правових системах, що підвищує важливість гармонізації законодавства. Стале управління виділяється як важливий елемент забезпечення відповідального і ефективного функціонування юридичних осіб у довгостроковій перспективі.

Автори приходять до висновку, що еволюція правосуб'єктності юридичних осіб у сучасному світі демонструє складний вплив таких явищ, як цифровізація, глобалізація та стале управління. Впровадження цифрових технологій змінює звичні форми взаємодії у правовому та економічному середовищі, що потребує оновлення правової бази для підтримки ефективної діяльності юридичних осіб у цифровому середовищі. Зокрема, застосування електронного документообігу і смарт-контрактів вимагає створення нових правових інструментів.

Глобалізація сприяє інтеграції ринків, одночасно створюючи нові можливості та виклики, пов'язані з різницею правових систем у різних державах. Це підкреслює важливість гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами для зменшення правових ризиків і підвищення ефективності на міжнародному рівні.

Стале управління стає важливим компонентом для забезпечення тривалого розвитку юридичних осіб. Зростаюча екологічна та соціальна відповідальність

¹ доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права навчально-наукового гуманітарного інституту, Таврійський національний університет ім. В.І.Вернадського, <https://orcid.org/0000-0003-4160-767X>

² кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічного та приватного права навчально-наукового гуманітарного інституту, Таврійський національний університет ім. В.І.Вернадського, <https://orcid.org/0000-0003-0340-8514>

³ К.ю.н, доцент, доцент кафедри державно -правових та гуманітарних наук Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, ORCID : 0000-0001-6536-2422

стимулює впровадження відповідальних бізнес-практик, що враховують інтереси всіх зацікавлених сторін. Це потребує інтеграції принципів сталого розвитку в корпоративне управління та правове регулювання.

Ключові слова: правосуб'єктність юридичних осіб, цифровізація, глобалізація, стале управління, правове регулювання, смарт-контракти, електронний документообіг, інновації, гармонізація законодавства.

The Evolution of Legal Entity Legal Personality in the Context of Modern Challenges: Digitalization, Globalization, Sustainable Management

Abstract. This article explores the transformation of the legal personality of legal entities under the influence of contemporary challenges, particularly digitalization, globalization, and the concept of sustainable management. The focus is on the impact of emerging technologies that alter traditional approaches to business organization and interaction with government bodies.

The study addresses the adaptation of legal norms to digital tools such as electronic document management and smart contracts. Globalization is considered both as a factor that facilitates market expansion and as a source of complexity due to differences in national legal systems, highlighting the importance of legal harmonization. Sustainable management is emphasized as a crucial element for ensuring responsible and efficient long-term operation of legal entities. The article concludes with the necessity for modernizing legal approaches to ensure appropriate legal personality of legal entities in the face of modern challenges.

The authors conclude that the evolution of the legal personality of legal entities in the modern world demonstrates the complex impact of such phenomena as digitalization, globalization and sustainable management. The introduction of digital technologies changes the usual forms of interaction in the legal and economic environment, which requires updating the legal framework to support the effective operation of legal entities in the digital environment. In particular, the use of electronic document management and smart contracts requires the creation of new legal instruments.

Globalization contributes to the integration of markets, while simultaneously creating new opportunities and challenges associated with the differences in legal systems in different countries. This emphasizes the importance of harmonizing national legislation with international standards to reduce legal risks and increase efficiency at the international level.

Sustainable management is becoming an important component for ensuring the long-term development of legal entities. Growing environmental and social responsibility stimulates the implementation of responsible business practices that take into account the interests of all stakeholders. This requires the integration of sustainable development principles into corporate governance and legal regulation.

Keywords: legal personality of legal entities, digitalization, globalization, sustainable management, legal regulation, smart contracts, electronic document management, innovation, legal harmonization.

Вступ

Правосуб'єктність юридичних осіб є основою функціонування сучасної правової системи, яка надає їм можливість діяти як самостійні учасники правовідносин. За останні роки правовий статус юридичних осіб зазнав суттєвих змін через виклики цифровізації, глобалізації та зростаючу роль сталого управління. Ці процеси значно змінюють економічне та соціальне середовище, що вимагає нових підходів до правового регулювання діяльності юридичних осіб та їхньої адаптації до сучасних умов.

Цифровізація виступає одним із головних факторів, що впливають на правове середовище. Новітні технології, включаючи блокчейн, штучний інтелект і автоматизацію бізнес-процесів, змінюють підходи до ведення бізнесу та управління організаціями. Використання електронного документообігу, смарт-контрактів та інших цифрових рішень підвищує ефективність діяльності юридичних осіб. Водночас це створює нові виклики для законодавства, зокрема у сфері правового статусу цифрових транзакцій, захисту даних і кібербезпеки. Важливим завданням стає розробка правових механізмів, що враховують специфіку цифрових технологій та забезпечують їхню інтеграцію в юридичну практику.

Глобалізація також є значущим чинником, який впливає на діяльність юридичних осіб. З інтеграцією світових ринків та поширенням міжнародних стандартів виникає необхідність узгодження національного законодавства з міжнародними нормами. Це ускладнює регулювання діяльності юридичних осіб, особливо тих, що ведуть бізнес у різних країнах. Гармонізація законодавства стає важливою умовою для ефективного функціонування компаній у глобальному контексті, сприяючи усуненню правових бар'єрів та забезпеченню правової визначеності для всіх учасників міжнародних ринків.

Стале управління набуває все більшої ваги у діяльності юридичних осіб. У сучасних умовах бізнесу необхідно враховувати не лише економічну ефективність, але й соціальні та екологічні наслідки своєї діяльності. Сталий розвиток вимагає впровадження прозорих, підзвітних і відповідальних практик управління. Це дозволяє забезпечити баланс між економічними інтересами компаній та соціальними очікуваннями суспільства, сприяючи їх довгостроковому успіху та сталості.

У світлі цих викликів юридичні особи стикаються з необхідністю перегляду своєї правосуб'єктності та адаптації до нових умов. Це передбачає модернізацію законодавчої бази, глибокий науковий аналіз і впровадження інноваційних підходів, які забезпечать гнучкість і стабільність правового регулювання в умовах динамічних змін. Дослідження еволюції правосуб'єктності юридичних осіб стає важливим кроком для розуміння сучасних викликів і пошуку шляхів ефективної адаптації до них.

Розгляд проблемних питань характеристики юридичної особи визначив необхідність звернення до робіт із загальної теорії права Ron Boschma [1], Balland, P., Boschma, R. [2], Pitelis, Bailey, D., C., Tomlinson, P. R. [6], Anatoliy Kostruba, Farkhad Karagussov [8], Zozulyak, Olga I., Gryshko, Uliana, Kovalyshyn, Oleksandr R. [4] та інших. Вивчення окремих аспектів розвитку юридичної особи в умовах глобалізаційних викликів займалися багато учених правознавців: Deneha V., Shevchuk O., Chornyi Y., & Mentukh N. [18], Hassink, R., Isaksen, A., Trippel, M. [15], Lenzi, C., Perucca, G. [2015], Wurzbach D. C. v. Brinz, Alois. [21], та багато інших. У рамках монографічних досліджень у галузі загальної теорії права важливі проблеми розвитку юридичних було розглянуто Mc Cann, P. [24]

Метою цієї статті є вивчення змін у правосуб'єктності юридичних осіб під впливом сучасних викликів, таких як цифровізація, глобалізація та сталий розвиток. У дослідженні аналізується вплив нових технологій і глобальних тенденцій на правовий статус юридичних осіб, окреслюються ключові проблеми, що виникають у цьому контексті, та пропонуються можливі підходи до вдосконалення правового регулювання для забезпечення успішної адаптації юридичних осіб до змінюваних умов.

Результати

Цифровізація суспільних відносин формує нову соціальну реальність, що зумовлює відповідну трансформацію права, насамперед відгукується на цей запит юридична наука. Одне з питань – це можлива зміна суб'єктного складу правових відносин. Основна

частина таких досліджень сконцентрована на питанні про потенційну можливість визнання правосуб'єктності за системами штучного інтелекту.

У зв'язку з цим у юридичній доктрині (*Ron Boschma. (2024)*) активно ведеться розробка категорії «електронна особа» [1], під якою розуміється юридична конструкція, яка передбачає надання певної просуб'єктності системам штучного інтелекту. З позиції (*Aiginger, K., & Rodrik, D. (2020)*), сьогодні перед формуванням правової позиції щодо нових суб'єктів правових відносин слід закінчити правове оформлення цифрової трансформації «типових» суб'єктів права.[2] Одним із таких прикладів є правова категорія електронної юридичної особи, яка співзвучна категорії «електронна особа», проте передбачає лише деяку цифрову трансформацію такого типового суб'єкта правовідносин як «юридична особа» і не має прямого зв'язку з питанням правосуб'єктності систем штучного інтелекту.

Відповідно до положень Цивільного кодексу України [7], юридичною особою визнається організація, яка має у власності, господарському віданні або оперативному управлінні відокремлене майно, несе самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями, може від імені набувати і здійснювати майнові і особисті немайнові права, виконувати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді, що пройшла у порядку державної реєстрації чи визнана так. законодавчим актом. Категорія «юридична особа»[3, с.65] з вищезгаданою «електронною особою» [4, с.2923] має важливу схожість: вони є прикладом юридичної фікції, визнаються суб'єктом правовідносин для того, щоб саме правовідносини могли відбутися, незважаючи на те, що такий суб'єкт в об'єктивній реальності не існує, не має свідомості та волі.

В умовах сучасного цифрового суспільства юридична особа може стати ще більшою «фікцією» [5, с.36], що пов'язано з процесами переходу зовнішньої діяльності юридичної особи з фізичного простору до цифрового. Ряд видів економічної діяльності не передбачає наявності виробничих приміщень або офісів, головним чином, у сфері інформаційних технологій. Договірні відносини з контрагентами оформлюються за допомогою електронного документообігу (інститут смарт-контрактів і зовсім мінімізує людську участь у договірній роботі).

У свою чергу, як зазначає (*Bailey, D., Pitelis, C., & Tomlinson, P. R. (2018)*) трудові відносини з працівниками будуються у площині дистанційної праці, тобто, коли працівник виконує роботу поза місцем знаходження наймача з використанням для виконання цієї роботи та здійснення взаємодії з наймачем інформаційно-комунікаційних технологій. [6, с.1523] Говорити можна не тільки про перехід юридичної особи з фізичної оболонки в цифрову з позицій зовнішньої діяльності, а й внутрішній організації.

(*Anatoliy Kostruba, Farkhad Karagussov (2019)*) розглядають низку таких основних аспектів:

установчі документи електронної юридичної особи можуть являти собою електронні документи, доступні для ознайомлення та роботи з ними на цифровій платформі;

статутний фонд (для комерційних юридичних осіб) може складатися з цифрових активів: конвертовані віртуальні валюти, криптовалюта, невзаємозамінні токени (NFT), майно у метавсесвітах тощо;

органи юридичної особи можуть являти собою цифрову платформу прийняття рішень та здійснення контролю за діяльністю організації;

в даний час робляться спроби проведення судових засідань з використанням технологій віртуальної реальності, так і колегіальні органи юридичної особи (збори, рада, правління тощо) можуть здійснювати свою роботу, наприклад, у метавсесвіті;

місце знаходження юридичної особи з фізичної адреси може бути трансформовано у цифрове місце знаходження: доменне ім'я, e-mail, нікнейм у соціальних мережах та ін. [8]

При цьому такі форми комунікації могли б вважатися належним способом взаємодії з цією юридичною особою при направленні звернень фізичних та юридичних осіб (контрагентів, працівників), офіційним способом взаємодії з державними органами при здійсненні контрольних-наглядових функцій. [9, с.1655]

Таким чином, на сучасному етапі розвитку цифрового суспільства категорія «юридична особа» [10] може бути доповнена таким своїм різновидом як електронна юридична особа, яка передбачає перехід юридичної особи з фізичної оболонки в цифрову, тобто, внутрішнє та зовнішнє функціонування таких юридичних осіб здійснюватиметься у цифровому середовищі. [11, с.1725]

Насамперед, як зазначає (*Corradini, C., Santini, E., & Vecchiolini, C. (2021)*) це стосується комерційних юридичних осіб, але певною мірою застосовується і до некомерційних юридичних осіб, політичних партій, громадських об'єднань, а також державним органам. [12, с.1669] Адже останні формально мають статус юридичної особи, і фактично – у деяких моментах схожу внутрішню та зовнішню діяльність.

Політичні партії та громадські об'єднання відповідно можуть трансформувати в електронні політичні партії та електронні громадські об'єднання. Наприклад, на думку (*Dijkstra, L., Poelman, H., & Rodríguez-Pose, A. (2020)*) визначення електронної політичної партії можна формулювати таким чином: громадське поєднання людей у цифровому просторі, які переслідують політичні цілі, у тому числі за допомогою участі у виборах, при цьому виявлення та вираження політичної волі громадян здійснюється різними цифровими інструментами. [13 с.738]

Насамперед, саме об'єднання громадян з спільними політичними інтересами та ідеалами, взаємодія членів партії відбувається в цифровому середовищі (інтернет-спільноти, спільноти в соціальних мережах тощо). [14] Така політична партія як і електронна юридична особа не потребує фізичної оболонки (проведення офлайн установчих з'їздів, наявність фізичної юридичної адреси тощо), як цього вимагає чинне законодавство про політичні партії. [15]

Головним чином, діяльність електронної політичної партії: розробка та просування політичних програм, робота з громадською думкою, проведення зборів членів партії, участь в управлінні державними та громадськими справами, перехід у цифровий формат. [16, с. 425]

Так, розробка політично програм, звернень та заяв до громадськості, на думку (*Deneha V., Chorny Y., Shevchuk O., & Mentukh N. (2023)*) може здійснюватися на основі аудсорсингових технологій, які передбачають вирішення будь-яких завдань силами досить широкого кола заінтересованих осіб, діяльність яких координується на цифровій платформі. [18, с.7] Тут різні інструменти інтернет-спілкування (голосування за або проти проекту тексту в цілому, його окремі положення, розміщення зауважень до проекту, формулювання до проекту пропозицій, які також можуть бути оцінені іншими користувачами тощо) дозволяють сформулювати узгоджений із більшістю зацікавлених осіб політичний документ. [19, с.1830] Тут також як і у випадку з електронними юридичними особами, на думку (*Lenzi, C., & Perucca, G. (2021)*) виникає проблема забезпечення конституційних інтересів особистості, суспільства, держави в умовах здійснення партією діяльності в цифровому середовищі, яка не повною мірою доступна державі для здійснення контролю. [20]

Під час дослідження цифрової трансформації юридичних осіб, привертає увагу і питання можливої появи електронних державних органів. Як бачимо, можливий перехід

окремих державних органів повністю в цифрове середовище, тобто, державний орган з фізичної оболонки (адміністративна будівля, поштова адреса, номери стаціонарних телефонів, графік особистого прийому тощо) буде перенесений у цифрове середовище (цифрова платформа взаємодії державного органу з громадянами та юридичними особами, посадових осіб між собою) та з іншими державними органами, доменне ім'я, e-mail, аккаунти у соціальних мережах, у т.ч. для звернень громадян та юридичних осіб тощо).[21, с.372]

В даному випадку ми говоримо лише про зміну внутрішньої організації державного органу та форми взаємодії з іншими учасниками правовідносин, але з погляду кадрового устрою – змін немає: електронний державний орган складається з державних службовців – фізичних осіб, які займають державні посади та здійснюють за допомогою цифрових інструментів державно-владні повноваження. У той же час, як зазначає (*Liechty, Daniel (2005)*)у рамках цифрової трансформації державних органів мова може йтися і про створення цифрової посадової особи, під якою ми розуміємо вже не фізичну особу, а систему штучного інтелекту, яка здійснює державно-владні повноваження. [23]

Наприклад, розгляд звернень громадян, здійснення адміністративних процедур тощо. На наш погляд, це навіть не вимагає перегляду парадигми про суб'єктів права, оскільки можна говорити не про визнання штучного інтелекту суб'єктом права, а лише про визнання його інструментом здійснення державних функцій. Правовідносини також виникатимуть між державою та громадянами (або юридичними особами). Перехід до електронних державних органів та цифрових посадових осіб сприятиме економії коштів на утримання державного ударного апарату, сприятиме прозорості діяльності, мінімізації корупційних проявів. Однак в умовах цифрової трансформації державного апарату «утилітарний розгляд держави на рівні інституту обслуговування потреб населення» [24, с. 256] неправильно.

Фізичне втілення окремих державних органів: адміністративна будівля, матеріальні атрибути влади, фізичний контакт з посадовою особою – виступають важливим елементом державності і дозволяє державам виконувати особливу функцію в суспільстві. Слід визнати, що «роль держави не можна звести виключно до сервісної діяльності. Існує ціла низка ситуацій, в яких «оцифрування» взаємин людини, суспільства і держави є неприпустимим і руйнує само розуміння держави як особливого громадського інституту, вкоріненого в історії та культурної традиції» [25, с.140].

Якщо діяльність держави розглядати в таких площинах як правотворчість, правозастосування та відправлення правосуддя, то поява електронних державних органів та цифрових посадових осіб допустимо в окремих сферах правозастосовчої діяльності органів виконавчої влади, головним чином, у частині здійснення адміністративних процедур (зрозуміло, зі збереженням права фізичної особи на розгляд її звернення людиною, а не системою штучного інтелекту, для виключення формального підходу при вирішенні нетипових життєвих ситуацій та забезпечення справедливого правозастосовного рішення).

Висновки

Еволюція правосуб'єктності юридичних осіб у сучасному світі демонструє складний вплив таких явищ, як цифровізація, глобалізація та сталі управління. Впровадження цифрових технологій змінює звичні форми взаємодії у правовому та економічному середовищі, що потребує оновлення правової бази для підтримки ефективної діяльності юридичних осіб у цифровому середовищі. Зокрема, застосування

електронного документообігу і смарт-контрактів вимагає створення нових правових інструментів.

Глобалізація сприяє інтеграції ринків, одночасно створюючи нові можливості та виклики, пов'язані з різницею правових систем у різних державах. Це підкреслює важливість гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами для зменшення правових ризиків і підвищення ефективності на міжнародному рівні.

Стале управління стає важливим компонентом для забезпечення тривалого розвитку юридичних осіб. Зростаюча екологічна та соціальна відповідальність стимулює впровадження відповідальних бізнес-практик, що враховують інтереси всіх зацікавлених сторін. Це потребує інтеграції принципів сталого розвитку в корпоративне управління та правове регулювання.

Таким чином, для успішної адаптації юридичних осіб до сучасних викликів необхідно модернізувати правові підходи та запроваджувати новаторські рішення, які забезпечать їхню гнучкість і стабільність у змінному середовищі.

Список використаних джерел

1. Ron Boschma. (2024) An evolutionary approach to regional studies on global value chains. *Regional Studies* 58:7, pages 1492-1500.
2. Aiginger, K., & Rodrik, D. (2020). Rebirth of industrial policy and an agenda for the twenty-first century. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 20(2), 189–207. <https://doi.org/10.1007/s10842-019-00322-3>
3. Ментух Н.Ф., Шевчук О.Р. Правові аспекти оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в Україні в умовах воєнного стану. *Науковий збірник Центрально-українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2022. № 12. С. 64-69. URL: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/issue/view/5/6>
4. Zozulyak, Olga I.; Kovalyshyn, Oleksandr R.; Gryshko, Uliana P.. Comparative and Legal Analysis of the Legal Entities System of Ukraine and the European Union. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, [S.l.], v. 9, n. 8, p. 2921-2932, dec. 2019. ISSN 2068-696X. Available at: <<https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/4164>>. Date accessed: 07 jan. 2025. doi: [https://doi.org/10.14505//jarle.v9.8\(38\).42](https://doi.org/10.14505//jarle.v9.8(38).42).
5. Васильєва В.В. Критерії розмежування юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права. Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства. *Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 5-6 жовтня 2018 року) / За ред. В.В. Луця. Івано-Франківськ, 2018. С. 35-37.*
6. Bailey, D., Pitelis, C., & Tomlinson, P. R. (2018). A place-based developmental regional industrial strategy for sustainable capture of co-created value. *Cambridge Journal of Economics*, 42(6), 1521–1542. <https://doi.org/10.1093/cje/bey019>
7. Цивільний кодекс України 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n437>
8. Anatoliy Kostruba, Farkhad Karagussov. Legal form of activity of legal entities of corporation type. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2019, 26 (2), pp.131-146. ff10.31359/1993-0909-2019-26-2-131ff. fffal-0237752
9. Balland, P., & Boschma, R. (2021). Mapping the potentials of regions in Europe to contribute to new knowledge production in Industry 4.0 technologies. *Regional*

- Studies*, 55(10-11), 1652–1666.
<https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1900557>
10. Camagni, R., Capello, R., Cerisola, S., & Fratesi, U. (2020). Fighting gravity: Institutional changes and regional disparities in the EU. *Economic Geography*, 96(2), 108–136. <https://doi.org/10.1080/00130095.2020.1717943>
 11. Capello, R., & Lenzi, C. (2021). 4.0 Technologies and the rise of new islands of innovation in European regions. *Regional Studies*, 55(10-11), 1724–1737. <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1964698>
 12. Corradini, C., Santini, E., & Veccioli, C. (2021). The geography of Industry 4.0 technologies across European regions. *Regional Studies*, 55(10-11), 1667–1680. <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1884216>
 13. Dijkstra, L., Poelman, H., & Rodríguez-Pose, A. (2020). The geography of EU discontent. *Regional Studies*, 54(6), 737–753. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1654603>
 14. Ментух Н.Ф., Шевчук О.Р. Адміністративні процедури у сфері господарської діяльності. *Проблеми законності: збірник наукових праць*. 2023. Вип. 163. С. 280-294. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/291886/288146>
 15. Hassink, R., Isaksen, A., & Trippel, M. (2019). Towards a comprehensive understanding of new regional industrial path development. *Regional Studies*, 53(11), 1636–1645. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1566704>
 16. Ghafur, J., Sadzali, A., & Rishan, I. (2023). Political Parties as Legal Entities: An Academic Debate. *KnE Social Sciences*, 8(9), 423–430. <https://doi.org/10.18502/kss.v8i9.13355>
 17. Krugman, P. (1994). Competitiveness: A dangerous obsession. *Foreign Affairs*, 73(2), 28. <https://doi.org/10.2307/20045917>
 18. Deneha V., Chorny Y., Shevchuk O., & Mentukh N. (2023). Competence of state authorities and local self-government bodies in the public-private partnerships area. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 26(6), 1-19.
 19. Labory, S., & Bianchi, P. (2021). Regional industrial policy in times of big disruption: Building dynamic capabilities in regions. *Regional Studies*, 55(10-11), 1829–1838. <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1928043>
 20. Lenzi, C., & Perucca, G. (2021). People or places that don't matter? Individual and contextual determinants of the geography of discontent. *Economic Geography*, 97(5), 415–445. <https://doi.org/10.1080/00130095.2021.1973419>
 21. Wurzbach D. C. v. Brinz, Alois (нем.) // *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*: enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben — Wien: 1856. — Vol. 11. — S. 372.
 22. Ментух Н., Шевчук О. Корпоративний секретар у системі управління акціонерним товариством: зарубіжний досвід правового регулювання. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 1. С. 83–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_1_16
 23. Liechty, Daniel, editor. *The Ernest Becker Reader*. University of Washington Press, 2005. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/j.ctvcwn4m7>.
 24. McCann, P. (2019). Perceptions of regional inequality and the geography of discontent: Insights from the UK. *Regional Studies*, 54(2), 256–267. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1619928>

25. Oksana Shevchuk International legal experience in financing information security in the financial sphere *Visegrad Journal on Human Rights*. y № 1/2022. 2022 P. 140-143. URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/04/VJHR_1_2022.pdf